

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Nám. SNP č. 33

813 31 Bratislava – Staré Mesto

Slovenská republika

Stanovisko Rady galérií Slovenska k výstavným projektom.

Rada galérií Slovenska (RGS), ako profesijné združenie odborných pracovníkov a verejných zbierkotvorných galérií na Slovensku, s vážnym znepokojením sleduje aktuálne výstavné projekty realizované či už Slovenským národným múzeom, konkrétne výstavy *Monster High* v Múzeu Andreja Kmeťa v Martine, ako aj výstavy k výročiu v Múzeu v Bojniciach (jubilejná výstava "*Vitajte, máme otvorené – už 75 rokov*") a výstavnému projektu *Bang! Bang?!* Slovenskej národnej galérie.

1. Neprijateľné precedensy

Uvedené projekty nastavujú precedens, ktorý je v prostredí verejných galérií a múzeí problematický. Priestor inštitúcií, ktorých poslaním je odborná a reprezentatívna prezentácia kultúrneho dedičstva a výtvarného umenia, je využívaný spôsobom, ktorý nezodpovedá ich postaveniu ani zodpovednosti voči odbornej a laickej verejnosti.

2. Nízka kurátorská a výstavnícka kvalita

Projekty nevykazujú štandardnú kurátorskú úroveň, ktorá by mala byť základným kritériom pri tvorbe programov národných kultúrnych inštitúcií. Absentuje jasne definovaný odborný rámec, metodická konzistentnosť a dôsledné uchopenie zvolených tém. Slabá je aj samotná výstavnícka realizácia – vizuálna prezentácia pôsobí nejednotne, miestami improvizovane a nezodpovedá profesionálnym štandardom, ktoré by mali byť v prostredí národných galérií a múzeí samozrejmosťou. Nedostatky v kurátorskom spracovaní a vo výstavníckej kvalite oslabujú nielen odbornú reputáciu týchto inštitúcií, ale aj dôveru verejnosti v ich schopnosť naplňať svoje poslanie reprezentovať a kultivovať hodnoty kultúry na najvyššej úrovni.

K takýmto precedensom dochádza najmä vtedy, keď je na inštitúcie vytváraný nezdravý tlak na zabezpečovanie vysokej návštevnosti, pričom sa do úzadia dostáva samotný obsah, odborná kvalita a dlhodobá spoločenská hodnota výstav. **Orientácia primárne na krátkodobé marketingové efekty namiesto na kvalitu odbornej práce oslabuje nielen profesionálnu reputáciu inštitúcií, ale aj dôveru verejnosti v ich schopnosť naplňať svoje poslanie reprezentovať a kultivovať hodnoty kultúry na najvyššej úrovni.**

3. Vtláčanie hodnôt a obsahov, ktoré sú v demokratických kultúrach neakceptovateľné

Programové smerovanie týchto výstav prináša a normalizuje hodnoty, ktoré nie sú v súlade s medzinárodne uznávanými princípmi prezentácie kultúry v demokratických krajinách s vyspelou tradíciou múzejníctva a galerijnej praxe. Medzinárodné organizácie ako ICOM (International Council of Museums) či UNESCO zdôrazňujú, že základnými piliermi odbornej činnosti múzeí a galérií sú: **odborná nezávislosť kurátorov, dôsledné rešpektovanie historického a kultúrneho kontextu, inkluzívnosť a pluralita perspektív, transparentnosť metodológie a dôraz na kultivovanú prezentáciu zbierkových predmetov a umeleckých diel.**

Projekty, ktoré tieto zásady oslabujú – napríklad uprednostňovaním komerčného efektu pred obsahom, relativizovaním odborných štandardov alebo podsúvaním kontroverzných hodnôt bez kritickej reflexie – sú v rozpore s princípmi zodpovedného spravovania kultúrneho dedičstva. Verejné inštitúcie majú slúžiť ako garant kultivovaného a odborne podloženého diskurzu, nie ako platforma pre projekty, ktoré podkopávajú profesionálne štandardy, znižujú dôveryhodnosť odborných profesií a relativizujú základné hodnoty kultúrneho priestoru.

4. Ohrozenie dôvery verejnosti

Takéto programové rozhodnutia vedú k strate dôvery odbornej komunity aj verejnosti v národné kultúrne inštitúcie. V čase, keď je financovanie kultúry dlhodobo poddimenzované a jej spoločenské postavenie oslabené, je nevyhnutné, aby práve najvýznamnejšie inštitúcie prezentovali obsah s najvyššou odbornou a etickou integritou.

Jubilejná výstava *Vitajte, máme otvorené – už 75 rokov* (časť výstavy), Múzeu v Bojniciach

Výstava *Monster High*, Múzeum Andreja Kmeťa v Martine

Na základe dostupných informácií považujeme niekoľko aspektov výstavného projektu *Bang! Bang?!* V Slovenskej národnej galérii (ďalej len SNG) za problematické z hľadiska odborných štandardov, kultúrnej a etickej integrity, ako aj precedensov, ktoré môže vytvoriť.

Máme za to, že názov „*Bang! Bang?!*“ pôsobí z hľadiska kurátorskej koncepcie nejasne, provokatívne a predpokladá šokový efekt skôr než reflexívny a analytický prístup k výtvarnému umeniu. Prístup „*zaujme názvom, zaujme formou*“ bez jasného odborného konsenzu môže viesť k devalvácii umeleckej diskusie a kultivovaného vnímania umenia.

Faktom z právneho hľadiska je, že podľa § 2 ods. 1 zákona č. 185/2015 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) je autorom fyzická osoba, ktorá dielo vytvorila. Tento zákon chráni diela ako výsledky tvorivej duševnej činnosti fyzických osôb, autorov. Podľa § 5 ods. 1 autorského zákona autorovi prislúcha právo rozhodovať o spôsobe a mieste použitia diela, vrátane práva na ochranu pred poškodením alebo znehodnotením diela. Autorské práva a morálne práva zostávajú autorovi a inštitúcia ich môže využívať len v rozsahu a za podmienok, ktoré stanovuje zákon alebo dohoda (zmluva) s autorom. Vzhľadom na situáciu v SNG sa viacerí umelci a vlastníci autorských práv verejne vyjadrili, že si neželajú, aby ich diela boli vystavené na pripravovanej výstave. Vznikol tak precedens, ktorý dlhodobo nemá v oblasti galerijníctva na Slovensku obdobu. Nerešpektovanie ich názoru súčasným vedením SNG môže negatívne ovplyvniť dôveru autorov v inštitúciu a ich ochotu spolupracovať na budúcich projektoch.

Na základe dostupných informácií prezentácia pripomína situáciu, kde sú diela využívané skôr ako dekorácia či kulisy než predmet kritickej umeleckej reflexie. Nevyhovujúce umiestnenie, nedostatočne pripravené inštalácie, bez viditeľného kurátorského textu s jasnou koncepciou – to všetko znižuje výstavnícku kvalitu, oslabuje hodnotu prehliadky ako celku a rešpekt k dielam. Tieto prvky oslabujú celkovú kurátorskú integritu projektu a môžu mať dopad na reputáciu umeleckého diela alebo aj autora nielen u nás, ale v medzinárodnom umeleckom dianí.

Prečo uvedené aspekty ohrozujú kultúrny sektor

- **Dlhodobé devalvovanie dôvery vo verejné kultúrne inštitúcie:** Ak verejnosť a umelecká obec budú mať pocit, že galéria uprednostňuje efektné názvy a marketing nad obsahom, kvalitou a odbornou reflexiou, dôvera môže klesnúť.
- **Odľahčovanie odborných štandardov:** Umožnenie projektov, ktoré nedodržiavajú bežné kurátorské, výstavnícke aj etické normy, stanovuje zlý precedens pre ďalšie inštitúcie – menšie múzeá a regionálne galérie, ktoré môžu mať menej prostriedkov, no často väčšiu zodpovednosť voči lokálnej umeleckej komunite.
- **Potenciálne reálny tlak na návštevnosť:** Existuje obava, že názvy ako „*Bang! Bang?!*“ sú zvolené najmä pre ich schopnosť prilákať mediálnu pozornosť a návštevníkov, čo môže viesť k tomu, že výstavy budú zostavované s ohľadom na návštevnosť, nie na obsah a kvalitu. Tento fenomén sa v súčasnosti zvyšuje v kontexte konsolidačných opatrení a zmien v rámci dotačných fondov, napríklad Fondu na podporu umenia (FPU). Existuje reálna obava, že pod tlakom finančnej efektívnosti a posudzovania projektov podľa návštevnosti budú preferované projekty, ktoré by za iných podmienok neboli v múzeách a galériách prezentované. Takýto prístup môže viesť k systematickému oslabeniu odborných a kurátorských štandardov, ohrozeniu dôvery autorov a celkovému zníženiu profesionálnej reputácie inštitúcií.

Návrhy RGS ako odporúčania pre vedenie SNG

- Zverejniť transparentný kurátorský koncept výstavy vrátane metodológie a výberu autorov.

- Zaistiť konzultáciu s každým autorom/ku, ktorého/ktorú diela sú súčasťou výstavy, a rešpektovať pôvodný zámer ich práce.
- Dodržiavať štandardy výstavníckej kvality – osvetlenie, priestorové usporiadanie, vizuálna prezentácia a texty by mali podporovať odbornosť a dôstojnosť diel.
- Revidovať názov a komunikáciu výstavy tak, aby bol podložený odborným zámerom, nie len marketingovým efektom.
- Zachovať rovnováhu medzi obsahom a návštevnosťou – prioritou musí byť odborná, estetická a spoločenská hodnota výstavy

RGS vyzýva vedenie Slovenskej národnej galérie a Slovenského národného múzea, aby pri tvorbe programov dôsledne uplatňovali princípy odbornej zodpovednosti, kurátorskej kvality a spoločenskej reprezentatívnosti. Od národných kultúrnych inštitúcií sa očakáva, že budú nastavovať štandardy kompatibilné s demokratickou tradíciou a vyspelou kultúrnou praxou v Európe, a zároveň riadne zabezpečovali odbornú integritu, metodickú konzistentnosť a etickú zodpovednosť voči autorom, verejnosti a spoločnosti.

Mgr. Miloslava Borošová Michalcová, PhD.
predsedníčka RGS

Predsedníctvo RGS:

Mgr. Miloslava Borošová Michalcová, PhD.
Mgr. Lucia Benická
Mgr. Adam Galko
Mgr. Zuzana Sýkorová
Mgr. art. Dorota Kenderová, ArtD.

Na vedomie:

Samosprávne kraje Slovenska, Starohájska ul. 6868/10, 917 01 Trnava
ICOM SK, PhDr. Margaréta Musilová, predsedníčka, Mestský ústav ochrany pamiatok, Uršulínska 9, 811 01 Bratislava
Zväz múzeí Slovenska, Mgr. Michaela Škodová, predsedníčka, Novohradské múzeum a galéria, Námestie Kubínyho 38/3, 984 01 Lučenec

<p>Korešpondenčná adresa Stredoslovenská galéria Dolná 141/8, 975 90 Banská Bystrica IČO: 30853231</p>	<p>Predsedníčka RGS Mgr. Miloslava Borošová Michalcová Stredoslovenská galéria Dolná 141/8, 975 90 Banská Bystrica tel > 048/4701615, email > info@rgsr.sk</p>
<p>Tajomník Mgr. Adam Galko Turčianska galéria v Martine Daxnerova 2, 036 01 Martin tel > 048/4701615, email > info@rgsr.sk</p>	<p>Naši partneri Zväz múzeí na Slovensku Rada galerií České republiky Asociace muzeí a galerií České republiky</p>